

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI EĞİTİCİ EĞİTİMİNDE VAKA ANALİZİ VE ÖYKÜLEME TEKNİĞİ

Hazırlayanlar

Kemal KAYA, Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü
Mehmet TABAK, Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü

Bu entelektüel çıktı "Çocuk İstismarını Tespit ve Önlemeye Yönelik Öğretmen Yeterliliklerinin Güçlendirilmesi" Projesi kapsamında üretilmiştir. "Çocuk İstismarını Tespit ve Önlemeye Yönelik Öğretmen Yeterliliklerinin Güçlendirilmesi" Projesi Erasmus+ Programı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmektedir. Ancak burada yer alan görüşlerden Avrupa Komisyonu ve Türkiye Ulusal Ajansı sorumlu tutulamaz.

<http://prochild.erciyes.edu.tr/>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Grafik Tasarım

Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü

İletişim:

Mehmet TABAK
Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü
E-mail: mehmet.tabak@egm.gov.tr

© ProChild Projesi, 2020 Kayseri

Bu kitapçığın konusal kapsamına ve içeriksel tasarımına önerileriyle katkı sunan ProChild Projesi Koordinatörü Prof. Dr. Hakan AYDIN'a çok teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

ProChild Projesi

Giriş: Çocuk İstismarını Tespit ve Önlemeye Yönelik Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesinin Önemi

1. Çocuk İstismarının Tespit ve Önlenmesinde Öğretmen Yeterliliklerini Geliştirme Aracı Olarak Vaka Analizleri
2. Çocuk İstismarını Tespit ve Önlenmesinde Öğretmen Yeterliliklerini Geliştirme Aracı Olarak Öyküleme Tekniği

Kaynaklar ve İleri Okumalar

PROCHILD PROJESİ

Avrupa Komisyonu'nun Okul Politikaları raporunda erken okul terkine yönelik 'bütün okul yaklaşımı' için anahtar şartlar, birbirine kati şekilde bağlanmış beş tematik alan etrafında organize edilmiştir. Bunlardan 'Öğrenci Desteği'ne yönelik tematik alanda öğretmeye ve öğrenmeye güçlü bir şekilde odaklanırken, öğrencilerin refahının da beslenmesi gerektiği vurgulanmakta, okulların, okul içinde ve dışında ortaya çıkan zorbalık, mağduriyet, şiddet veya istismarın tespitinde önemli roller oynayabilecekleri belirtilmektedir. Hatta bunlarla baş etme stratejileri geliştirme bu bağlamda oldukça önemli görülmektedir. Erasmus+ Programı da okul eğitimi alanına yönelik stratejik ortaklıklar kapsamında benzer şekilde ilişkili pek çok unsur yanında "zorbalık (siber zorbalık dâhil) ve şiddet" formlarını ele almaya yönelik eylemleri incelemektedir. İlgili literatüre göre yukarıda belirtilen türden bir davranışın diğer pek çok sağlık sorunu yanında eğitim başarısızlığı, okul terki, ders başarısında düşme, okula devam etmeme, konsantrasyon güçlüğü gibi eğitimsel sonuçları bu incelemenin nedenlerini anlaşılır kılmaktadır. Bu inceleme aynı zamanda yukarıdaki formlar dikkate alınarak çocuk istismarına yönelik araştırma, yasal düzenlemeler ve eğitim programları konusundaki öncü girişim ve uygulamalar nedeniyle Türkiye için Avrupa işbirliğini önemli hale getirmektedir. Bu sorunlu yanlara ve onu yönetebilmeye yönelik artan bilgi ve farkındalık, okulu erken terk etme ve bunun sebep olduğu kayıplar ile mücadele etme yanında tüm öğrenciler için başarı olanağı sunmayı destekleyecek yeterliklerin edinimini sağlayacaktır. Bu nedenle ilgili politika ve eğitimlere yansıtılabilecek nitelikteki bilimsel bilgi; mağduriyet, şiddet veya istismarla mücadele etmesi gereken mesleki grupların mesleki formasyonlarının güçlendirilmesi açısından son derece önemlidir. Bu konuların sağlıklı bir şekilde tespitinde bilgi, beceri ve farkındalıkları artırılması gereken grupların başında ise öğretmenler gelmektedir. Eğitim döngüsünün başlaması ile okul çağı çocuklarının en çok zaman geçirdiği kişiler öğretmenlerdir. Bu nedenle istismarı önleme çalışmalarında muhakkak okullar yer almalıdır. Literatürde, sürekli çocuklarla iletişim halinde olan ve çocuk eğitimi ile ilgili bilgi ve deneyime sahip öğretmenlerin kötü muameleye maruz kalan çocukların tespiti ve korunmasında son derece önemli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu konudaki ulusal ölçekli çalışma sonuçları ise öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun çocuk istismarı konusunda özel bir eğitim almadığını, çocuk istismarını fark etme ve bildirimde bulunma noktasında ciddi yetersizlikler bulunduğunu göstermektedir.

Oysa öğretmenlerin çocuk istismarını ve ihmalinin önlenmesinde;

- Çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilinçlenme/eğitim alma,
- Önleme çalışmalarında bulunma,
- Okul ortamında istismarı önleme ve mağdur çocuğu fark edebilme/belirleme,
- Mağdur çocuğa doğru ve uygun yaklaşım sergileme,
- Adli bildirimde bulunma,
- Okul rehberlik servisi ile işbirliği düzeyinde sorumlulukları bulunmaktadır.

Öğretmenlerin, gerek çocuk istismarı olarak tanımlanabilecek davranışlarını kontrol etmek, gerekse mağdur çocukta istismar belirti ve bulgularını fark edebilmek için çocuk istismarına yol açan etkenler kadar, istismarın sonuç ve yansımaları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Literatürde öğretmenlerin;

- Çocuk istismarını belirleme ve bildirme konusunda yetersiz bilgi düzeyi,
- Olayın içerisinde yer alma korkusu,
- Okul yönetiminin öğretmenleri desteklememesi,
- Aile ilişkilerine ve ana-babalık uygulamalarına müdahale ediyor olma konusunda endişelenme,
- Ebeveynlerin birbirlerinden olası oç alma davranışları konusunda kaygılanma,
- Ailelerin okula yabancılaşması konusunda kaygılanma,
- Daha önceki istismar bildiriminde yaşanan olumsuzluklar, vb. gerekçeler ile bildirim yükümlülüklerini ihmal edebildiği belirtilmekte olup, öğretmenlere yönelik eğitim programları ile bu çekincelerin ortadan kaldırılması mümkün görülmektedir.

Literatürde yer alan bazı araştırma bulguları, öğretmenlerin ya tamamının, ya da çok büyük bir oranının daha

önce çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili resmi bir eğitim almadıklarını göstermektedir. Bu sorunlu yanlara ve onu yönetebilmeye yönelik artan bilgi ve farkındalık, okulu erken terk etme ve bunun sebep olduğu kayıplar ile mücadele etme yanında tüm öğrenciler için başarı olanağı sunmayı destekleyecek yeterliklerin edinimini sağlayacaktır. ProChild bu sorunsaldan hareket etmektedir ve bu konuların sağlıklı bir şekilde tespitinde stratejik bir potansiyel içeren öğretmenlerin hem konuya ilişkin bilgi, bilinç ve farkındalıklarını hem de soruna ilişkin süreç yönetimi becerilerini güçlendirerek öğretmeye ve öğrenmeye güçlü bir şekilde odaklanırken, öğrencinin başarısını ve etkinlik derecesini olumsuz yönde etkileyen faktörlere ve okulların karşı karşıya kaldıkları yeni ve karmaşık zorluklara yeterli cevabı vermeyi amaçlamaktadır.

Giriş: Çocuk İstismarını Tespit ve Önlemeye Yönelik Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesinin Önemi

Çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili pek çok tanım bulunmakla birlikte, kapsayıcılığı bazında en uygun tanım Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmıştır. Buna göre "çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen; bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan tüm davranışlar çocuğa kötü muameledir." Kötü muamele tanımı içinde yer alan istismar "fiziksel istismar", "cinsel istismar" ve "duygusal/psikolojik istismar" olarak üç kategoriye ayrılmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü,2013).

Çocuk istismarı ve ihmal ile mücadele alanında öğretmenler; vakaların tespiti, raporlanması ve adli makamlara bildirim konusunda önemli roller üstlenmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin söz konusu rollerini güçlendirmek için ihmal ve istismar konuları ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlarının "Vaka Analizi ve Öyküleme Tekniği" ile geliştirilmesi amaçlanmıştır. "Vaka Analizi ve Öyküleme Tekniği"nin çocuk ihmal ve istismarı vakalarının yürütülmesinde gizlilik ilkeleri, vakaların geliş şekli, vaka sonrası destek sistemleri ve bildirim süreçleri gibi pek çok önemli unsur hakkında öğretmenlere yardımcı olacağı düşünülmektedir. Zira öğretmenler tarafından kabul gören doğru bilinen yanlışlar, bazen ikincil mağduriyetlere ve çocuğun travma süresinin uzamasına neden olabilmekte, gizlilik ilkelerinin ihlal edilmesi ile sonuçlanabilmekte ve adli süreçlerin gecikmesinden dolayı devlet erklerine olan güven zedelenebilmektedir. Bu nedenle öğretmenlere yönelik düzenlenecek eğitimlerin, yaşanmış olayların rehberliğinde ve verilecek tepkiler ve atılacak adımlarla ilgili olarak uygulamalı bir yaklaşımla ele alınması büyük önem taşımaktadır.

"ProChild Projesi" başlıklı bölümde de kısmen ele alındığı üzere çocuk istismarını ve ihmalini önlemede öğretmenlerin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar bazı ek açıklamalarla aşağıda belirtilmiştir:

(a) Çocuk istismarı ve ihmal konusunda bilinçlenme/egitim alma: Gerek çocuğa uygulanan kötü muameleyi fark edebilmek gerekse çocuklara kötü muamelede bulunmamak için öğretmenlerin, çocuk istismarının ve ihmalinin belirtilerini ve bu soruna hangi davranışların yol açtığını çok iyi düzeyde bilmeleri gerekmektedir.

(b) Önleme çalışmalarında bulunma: Çocuk istismarına yönelik önleme çalışmaları; çocuğu, ebeveynleri ve toplumu hedeflemekte olup istismar konusunda farkındalığın artırılmasını, olası istismar durumunda çocuğun kendini koruyabilmesini, kolayca bu durumu bir yetişkine bildirebilmesini ve böylece istismarcının tekrar eden ve git gide artan bir şiddette çocuğu istismar etmesini engelleyebilmesini amaçlamaktadır (Crosson-Tower, 2003; Livny ve Katz, 2016).

(c) Okul ortamında istismarı önleme ve mağdur çocuğu fark edebilme/belirleme: Öğrenci sayısının yoğun olduğu sınıflarda veya okullarda ihmal ve istismar belirtilerinin fark edilmesinde en büyük görev sınıf öğretmenlerine düşmektedir. Öğrencinin mağduriyetini sakladığı ve öğretmenin de öğrencinin duygulanım ve davranış değişikliğini yeterince gözlemediği durumlarda ihmal ve istismar saptanamayacaktır. Bir diğer açıdan, öğrencinin bildirimde bulunması da öğretmeniyle yakın ilişkisine, ona olan güvenine bağlıdır. Kendisine yardım etmeyeceğini veya kendisini yargılayacağını düşünen bir öğrencinin öğretmene bildirimde bulunması beklenmemelidir.

(d) Mağdur çocuğa doğru ve uygun yaklaşım sergileme: Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal konusunda bir diğer sorumluluğu ise kendisine istismar bildiriminde bulunan bir öğrenciye uygun bir yaklaşım sergile-

mesidir. Çünkü öğretmenin sergileyeceği yanlış bir tutum, çocukta ikincil travmaya yol açabilir. İkincil travma, yaşadığı istismar olayını bir yetişkine anlatan çocuğun ruh sağlığını etkileyen etmenlerden birisidir. Çoğu kez daha ilk travmanın etkileri atlatılmadan oluşan ikincil travma, insanların başlarına gelen felaketlerden sorumlu tutulmaları ya da kendi kendilerini sorumlu tutmalarıdır (Sungur, 1999).

(e) Adli bildirimde bulunma: Öğretmenlerin ihmali ve istismarı bildirmede yasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34. Maddesi'ne paralel hükümler içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesinde çocukların cinsel istismarı suç olarak düzenlenmiştir. Öğretmenlerin, cinsel istismar şüphesinin olduğu durumlarda dahi bildirimde bulunması yasal bir yükümlülük olup bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi sonucunda iki yıla kadar hapis cezası ile yargılanmaktadırlar (TCK. 279. m).

(f) Okul rehberlik servisi ile işbirliği sergileme: İhmale ve istismara maruz kalmış çocuğu fark edebilme, çocuğun mağduriyetini bildirmesi durumunda da uygun yaklaşım sergileme ve adli bildirimde bulunma konusunda öğretmenlerin sorumlulukları bulunmaktadır. Adli bildirim sonrası ise mağduriyetin çocuk üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve terapötik müdahalelerde bulunulması için öğrencinin psikolojik destek alması gerekmektedir. Tüm bu süreçte öğretmenlerin ve rehberlik servisinin uyum ve koordinasyon içerisinde çalışmasıyla istismarın ve ihmalin, öğrencinin eğitim ve sosyal yaşamında yarattığı olumsuz etkinin azaltılması ve yok edilmesi sağlanmalıdır.

Bölüm 1. Çocuk İstismarının Tespit ve Önlenmesinde Öğretmen Yeterliliklerini Geliştirme Aracı Olarak Vaka Analizleri

İstismarın kelime anlamı; 1. Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, 2. Sömürmedir (TDK). Sömürme; bir düşünceyi kullanıp zarar vermeyi hedefleyerek, karşındakinin kendi rızası olmadan ve iradesini dikkate almadan yapılır.

Çocuklara karşı işlenen fiziksel, cinsel ve psikolojik istismar olaylarında araç olarak sosyal medya, sosyal ağlar ve iletişim teknolojisinin kullanımının arttığı görülmektedir. Birçok çocuk sosyal ağları kullanmakta; birebir tanımadıkları kişilerle, takipçi sayılarını artırmak, daha çok beğeni almak için vb. nedenlerle, bu ağlar üzerinden arkadaş olmaktadır. Sosyal ağ kullanmasalar bile internetten oyun oynamaktadırlar. Sosyal mecralar veya ağlar, karşıdaki kişi ile konuşma, fotoğraf paylaşma vb. içeren çeşitli oyunlar, gezi ya da ulaşım amacıyla kurulan vloglar yoluyla tanışan kişilerin konuşmayı ilerletmeleri, eğer taraflardan biri çocuksa, çocuk için her zaman risk barındırır.

Çocuk için fiziksel, cinsel ve psikolojik riskleri azaltmak ve ortadan kaldırmak için aile, okul ve güvenlik birimleri işbirliği içinde çalışmalıdır. ProChild Projesi'nin temel amaçlarından biri bu nedenle söz konusu birimler arasındaki işbirliğini bilgi ve deneyim paylaşımı yoluyla güçlendirmek olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede birinci bölümde; öğretmenlerin bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirilmesine yönelik olarak; günlük hayat bağlamında intikal eden olaylardan sosyal medya, sosyal ağlar, iletişim teknolojileri ve diğer dijital boyutları içeren spesifik olaylar derlenerek 3 vaka analizi formu hazırlanmıştır. Verilerin elde edilmesi, 2015-2020 yılları arasında intikal eden vakalardan konuya uygun olarak seçilmesiyle gerçekleştirilmiş olup, vakalarda özel isim, telefon numaraları, sosyal medya hesapları ve gerçek kişilerle ilgili hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Bu yöntemle aranan amaçlar ve beklenen sonuçlar özlüce aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

“Çocuklar için internet kullanımının risklerine dikkat çekmek, mahremiyet eğitiminin önemini vurgulamak, çocuğun başına gelen her durumu, öncelikle aile ile paylaşmasının, paylaşmadığı durumlarda (utanma, korkma vb.) öğretmenlerine anlatmasının, fotoğraf, video, yazışma, ses kaydı vb. ile tehdit edilen çocuk ve ailenin hemen güvenlik birimlerine başvurmasının önemini anlaşılmasını sağlamak, rehber öğretmenler ve okul yönetimi tarafından mağdur çocukla ilgili net bilginin en kısa sürede ulaştırılmasının yararlarını açıklamak, çocuğun ikincil mağduriyetlerinin önüne geçilmesini ve son olarak, alanında uzman paydaşlarla birlikte yapılması gereken adli işlemlerin gizlilik ilkelerine uygun olarak ve gecikmeksizin yerine getirilebilmesini sağlamak.”

VAKA ANALİZLERİ

VAKA 1

Ne? Çocuğun yaşadığı mağduriyet nedir?	Lise 3. Sınıf öğrencisi olan kız çocuğu, yaz tatilinde evlerinin yanındaki parkta 18 yaşlarında bir erkek şahıs ile tanışır. Farklı zamanlarda aynı şahıs ile parkta konuşur ve yürüyüş yapar. Kız çocuğu annesinin kullanmış olduğu telefonda Instagram hesabı kurup bu şahsı takip etmeye başlar. Annesinin bu durumdan haberi yoktur. Çocuk telefona Instagramı silip konuşmak istediğinde tekrar yüklemektedir. Instagram hesabına girdiği bir gün, kadın ismi ile rumuzlu bir hesaptan mesaj gelir. Mesaja cevap veren çocuktan, bu hesabı kullanan şahıs, uygunsuz fotoğraf istemiştir. Eğer göndermezse mahallede adını çıkaracağını ve rezil edeceğini söylemiştir. Çocuk fotoğraf göndermeyi reddedip hesabı engellemiştir. Lise 3. sınıf öğrencisi olan kız çocuğu ile kadın ismiyle rumuzlu meçhul şahıs arasındaki Instagram yoluyla gerçekleşen iletişim, 18 yaşlarında olan ve kız çocuğunun parkta tanıştığı erkek şahıs tarafından da izlenmiştir. Akabinde 18 yaşlarında olan erkek şahıs, kız çocuğunu mahallede adının çıkmaması için fotoğraf atması konusunda yönlendirmiştir. Korkan çocuk, fotoğraflarını kadın ismi ile rumuzlu olan hesaba göndermiştir. Kısa bir süre sonra mağdur çocuğun konuştuğu erkek şahıs, kendisine de uygunsuz fotoğraf göndermesini yoksa aradan çekileceğini ve o kadının da kendisini rezil edeceğini söyleyerek şantajda bulunmuştur. Tehditlerden korkan çocuk uygunsuz fotoğraflarını ve videosunu çekerek erkek şahsa da göndermiştir. Bu olaydan çok korkan çocuk, okulda rehber öğretmenine olayı anlatarak şantaja maruz kaldığını söylemiştir. Öğretmen olayı aileye anlatınca, çocuğun ailesi okula gelmiş, çocuk olayı ayrıntılı olarak annesine de anlatmıştır. Sonuç olarak anne ve çocuk şikâyet için adli mercilere başvurmuştur.
Niçin, Neden? Çocuk niçin mağdur olmuştur?	Çocuk sosyal medya hesabını ailesinden gizli kullanmaktadır. Kendisinden büyük bir erkek şahıs ile görüştüğünden ailesinin haberi yoktur. Çocuk, adının mahallede kötü anılmasından çok korkmaktadır. Tehdit ve şantaja maruz kaldığını ailesine, öğretmenlerine ve kolluk kuvvetlerine mağduriyeti yaşamadan önce anlatmamıştır. Konuştuğu erkek şahsa bu durumu anlatmış, o şahıs da bu durumu ikinci bir tehdit ve şantaj unsuru olarak kullanmıştır.
Nasıl? Mağduriyet nasıl gerçekleşmiştir?	Çocuğun parkta tanıştığı erkek şahıs, sonraki görüşmelerinde ve Instagramdaki sohbetlerinde güven zeminini oluşturmuş, böylelikle çocuk yakın çevresine anlatamadığı korkularını ve uğradığı tehdidi bu şahsa anlatmaya başlamıştır. Söz konusu şahıs da, çocuğu, korkularını kullanarak yönlendirmiş, tehdit ve şantaj sonucu mağduriyete neden olmuştur.

Nerede? Çocuk nerede mağdur edilmiştir?	Mağduriyete konu olan olay Instagram adlı sosyal medya mecrasında meydana gelmiş; tehdit, uygunsuz fotoğraf ve video gönderimi kayıtlı Instagram hesapları aracılığıyla gerçekleşmiştir.
Ne Zaman? Çocuk ne zaman, hangi tarih aralığında mağdur edilmiştir?	Yaz tatilinde tanıştığı şahısla birkaç ay konuşmuş, hem bu şahsa hem de diğer kadın rumuzlu hesaba fotoğraf gönderdiğinde mağdur edilmiştir.
Kim?\Kimler? Çocuğu kimler mağdur etmiştir?	Çocuğun mağduriyetine Instagramdan fotoğraf isteyen kadın rumuzlu hesaptaki şahıs ile 18 yaşlarında parkta tanıştığı erkek şahıs neden olmuştur. Ayrıca çocuğun konuyu hem rehber öğretmenine, hem ailesine defaten anlatması ve kollukta da anlatacak olması, travmanın tekrar yaşatılmasına dolayısıyla ikincil mağduriyete neden olmuştur.

VAKA 2

Ne?	17 yaşında lise öğrencisi olan kız çocuğu, henüz 14 yaşında iken erkek arkadaşı olan şahıs kendisinden vücudunun üst kısmının uygunsuz fotoğrafını istemiştir. Kız çocuğu ise whatsapp uygulaması üzerinden fotoğrafı göndermiştir. Okul tatil olunca erkek şahısla görüşmemiştir. Liseye geçtiği sene erkek şahıs tekrar uygunsuz fotoğraf istemiş, mağdur çocuk ise göndermek istememiştir. Bunun üzerine erkek şahıs, yine whatsapp üzerinden ailesine söylemek, fotoğrafını ifşa etmek ve fotoğrafını herkese dağıtmak şeklinde tehditlerde bulunmaya başlamıştır. Korkan çocuk, vücudunun tamamının uygunsuz fotoğrafını göndermiştir. Söz konusu şahıs aynı tehditlerle 2 sene boyunca çocuktan fotoğraf istemeye devam etmiştir. Çocuk da onlarca fotoğraf göndermiştir. Bir süre sonra aynı şahıs fotoğrafları para karşılığı isteyen kişilerin olduğunu söyleyerek istediği parayı vermezse fotoğrafları bu kişilere satacağını söylemiştir. Çocuk borç aldığını söyleyerek ailesinden aldığı parayı bu şahsın hesabına göndermiştir. Şahıs birkaç gün sonra para miktarını artırdığını, bu parayı veremeyecekse birliktelik istediğini söyleyerek şantajı devam etmiştir. Mağdur çocuk parayı göndereceğini söylediğinde para miktarını daha da artırmıştır. Mağdur çocuk daha fazla dayanamayarak konuyu babasına anlatmış, telefon çıktıkları ile birlikte adli mercilere başvurmuşlardır.

Niçin, Neden?	Çocuk güven duygusu ile ortaokuldayken aynı yaşlardaki bir erkek şahısla duygusal birliktelik yaşamıştır. Ailesinin bu durumdan haberi yoktur. Duygusal yakınlık nedeni ile uygunsuz fotoğrafını erkek şahsa göndermiştir. Ayrıldıktan sonra ilk gönderdiği fotoğrafın yayılacağı, ailesine ulaşacağı korkusuyla şahsın tehdidine dayanamamış ve daha fazla fotoğraf göndermiştir. Çocuk ilk defa tehdide maruz kaldığında ailesine, öğretmenlerine veya polise durumu anlatmamıştır.
Nasıl?	Kız çocuğu, kendi yaşlarında bir şahıstan beklemediği bir davranışa maruz kalmış ve mağdur olmuştur. Güven zemininin oluşması ve duygusal yakınlık nedeniyle fotoğraf göndermiştir. Şahıs, çocuğun utanç ve korku duygularını kullanarak her seferinde şantajın boyutunu artırmıştır. Tehditleri engellemek amacı ile maddi açıdan da mağduriyet yaşanmıştır.
Nerede?	Söz konusu mağduriyet fotoğraf gönderimi yoluyla whatsapp uygulaması üzerinden yaşanmıştır.
Ne Zaman?	Ortaokul son sınıfla lise dönemi arasında 3 sene boyunca tehdit ve şantaja maruz kalınmıştır.
Kim?	Kız çocuğu, korkularını, utanç duygusunu ve güvenini kullanarak erkek arkadaşı tarafından tehdit ve mağdur edilmiştir.

VAKA 3

Ne?	14 yaşındaki kız çocuğu, okulundaki erkek çocukla, onun kendisine yarıyıl tatilinden birkaç gün önce Instagramdan “sevgili olalım” şeklinde mesaj atması ile sevgili olmuştur. Şahıs, kız çocuğundan, seni okulda rezil ederim tehdidiyle uygunsuz fotoğraf istemiştir. Kız çocuğu kormuş ve bir kez fotoğraf göndermiştir. Erkek şahıs da kendi uygunsuz fotoğrafını mağdur çocuğa göndermiştir. Şahıs hakareti dolayısıyla kız çocuğu tarafından engellenmiştir. Karne günü, kendi okulundan bir kız arkadaşı, mağdur çocuğun fotoğrafı üzerine rencide edici şekilde yazı yazarak Instagramdan paylaşmıştır. Mağdur çocuk ise bu durumu başka bir kız arkadaşından öğrenmiştir. Karne alındıktan sonra sinemaya giden kız çocuğu, WC’de erkek şahsın yakın arkadaşı olduğunu söyleyen başka bir kızın küfür ve hakaretine maruz kalmıştır. Tatil dönüşü rehber öğretmeni mağdur çocuğu odasına çağırıştır. Daha önce Instagramda fotoğrafını yayınlayan ve ona hakaret eden kızlar da odadadır. Öğretmen uygunsuz fotoğrafı paylaşan kızın telefonundan mağdur çocuğun fotoğrafını sildirmiştir. Diğer çocukları gönderdikten sonra mağdur çocuğa olayı anlattırılmış ve ailesine haber vermiştir. Çocuk fotoğrafı sildiği için öğretmende bulunan mağdur çocuğun fotoğrafının alınmasıyla birlikte adli mercilere başvurulmuştur.

Niçin, Neden?	Mağdur çocuğun duygusal olarak görüştüğü bir erkek arkadaşının olduğundan, ailesinin haberi yoktur. Çocuk çevresine rezil olmaktan korktuğu için; ailesine, öğretmenlerine ve polise tehdit ve şantaj maruz kaldığını anlatmamıştır. Çocuk, rezil olma korkusu yanında erkek şahsın ikna ve zorlamalarıyla uygunsuz fotoğrafını gönderdiği için mağdur olmuştur.
Nasıl?	Mağduriyet; instagram üzerinden uygunsuz fotoğraf gönderimi, bu fotoğrafın başka bir kız öğrencinin hesabında rencide edici sözlerle paylaşılması ve bütün okula yayılarak rehber öğretmene ulaşması yoluyla yaşanmıştır. Ayrıca mağdur çocuk, arkadaşları tarafından küfür ve hakarete maruz kalmış, bu arkadaşlarıyla öğretmenin odasında yüzleşmesiyle mağduriyeti devam etmiştir.
Nerede?	Mağduriyete konu olan olaylar, (fotoğraf gönderimi, paylaşımı vb.), Instagrama kayıtlı hesaplar üzerinden gerçekleşmiştir.
Ne Zaman?	Olay, yarıyıl tatilinden birkaç gün önce başlayıp, tatil dönüşü okuldaki rehber öğretmenin müdahalesine kadar devam etmiştir.
Kim?	Mağdur çocuk; görüştüğü erkek şahıs, uygunsuz fotoğrafını rencide edici şekilde paylaşan kız şahıs ve erkek şahsın yakın arkadaşı olduğunu söyleyerek kendisine küfür eden kız şahıs tarafından mağdur edilmiştir.

Öneriler:

Anne ve babaların çocuklarını iyi gözlemlemesi gerekmektedir. Çocuğun güven duyacağı ilk yer aile olmalıdır. Okulda gözleme işi öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Rehber öğretmenler bu konuda yetkin kişiler olup çocuğun duygusal dünyasının sosyal yaşantısına yansımaları takip edip aile için de yönlendirici olmaktadır. Onların bu konudaki bilgi ve becerileri güçlendirilmeli, söz konusu yetkinliklerin tüm öğretmenlere yönelik olarak geliştirilmesi planlanmalıdır.

Çocuk yaşadığı sıkıntıları korku ve utanç duymadan ailesine, öğretmenlerine ve kolluk kuvvetlerine anlatabileceğini, suçlanmadan, dışlanmadan dinleneceğini bilmelidir. Yaşanan sıkıntılara, paydaşlar ile birlikte zamanında müdahale ile çocuğun mağdur olması, mağduriyet yaşamış ise daha fazla mağdur edilmesi engellenebilecektir.

Çocuk yaşadığı sıkıntıyı ve mağduriyetini öğretmenlerine anlattığında tüm ayrıntıları öğrenmek yerine genel hatları ile rapor yazılıp kolluğa ulaştırılmalıdır. Çocuk tek başına dinlenmeli, konu tekrar tekrar anlatılmamalı, çocuğun kendisine, yaşadığı konuyla ilgili rapor yazdırılmamalıdır.

1. VAKA ANALİZİ DOĞRU/YANLIŞ KONTROL LİSTESİ

Sevgili Öğretmenler, Lütfen Kontrol Listesinin tüm maddelerini dikkatlice okuyup birlikte işaretleyiniz!	İşaret Alanı D / Y	Açıklama
1. Kız çocuğu, annesinin telefonunu kullandığı zamanlarda, annesinin çocuğun hangi sitelere girdiğini, kimlerle konuştuğunu kontrol etmemesi özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması açısından olağan bir durum olup doğru bir davranıştır.		
2. Tehdit edilen kız çocuğu haklı olduğu için fotoğrafı göndermiştir. Tehdit edilen her insan aynı şekilde davranmalıdır.		
3. Çocuğun yaşadığı olayı rehber öğretmenine anlatması ve rehber öğretmenin aileyi kolluğa yönlendirmesi doğru bir davranıştır.		
4. Çocuk, adının mahallede kötü anılacağından korktuğu için ikincil mağduriyetler yaşamıştır.		
5. Parktaki erkek şahıs çocuğa güven verdiği için çocuk adına doğru yönlendirmeler yapmıştır.		
6. Çocuğun, ailesinden korktuğu için instagram hesabını gizlemesi olması gereken bir davranıştır.		
7. Çocuk birden fazla mağduriyet yaşamıştır.		

1. Vaka Cevapları: Y, Y, D, D, Y, Y, D

2. VAKA ANALİZİ DOĞRU/YANLIŞ KONTROL LİSTESİ

Sevgili Öğretmenler, Lütfen Kontrol Listesinin tüm maddelerini dikkatlice okuyup birlikte işaretleyiniz!	İşaret Alanı D / Y	Açıklama
1. Kız çocuğunun erkek arkadaşının istediği şekilde davranması olağan görülmelidir.		
2. Çocuk duygusal yakınlık nedeni ile uygunsuz fotoğraflar göndermiştir.		
3. Çocuk whatsapp yoluyla fotoğraf göndermiş ve 3 yıl boyunca tehdit ve şantaja maruz kalmıştır.		
4. Çocuk kendi yaşıtı birine güvendiği ve duygusal yakınlık hissettiği için tehditleri ailesine anlatmaması normal karşılanmalıdır.		
5. Çocuğun yalan söyleyerek şahsa para göndermesi, çok utandığının ve koktuğunun bir göstergesidir.		
6. Çocuk ilk defa tehdide maruz kaldığında; ailesine, öğretmenlerine veya kolluğa durumu anlatmış olsaydı tehdit ve şantaj daha ileri boyutlarda devam etmeyebilirdi.		

2. Vaka Cevapları: Y, D, D, Y, D, D

3. VAKA ANALİZİ DOĞRU/YANLIŞ KONTROL LİSTESİ

Sevgili Öğretmenler, Lütfen Kontrol Listesinin tüm maddelerini dikkatlice okuyup birlikte işaretleyiniz!	İşaret Alanı D / Y	Açıklama
1. Kız çocuğunun tehdit edilmesi, fotoğraf göndermesi için uygun zemini oluşturmuştur.		
2. Başka bir arkadaşının mağdur çocuğun fotoğrafını rencide edici şekilde paylaşması, akran zorbalığıdır.		
3. Öğretmenin mağdur çocuk ve zorbalığı yapan çocukları aynı anda odasında dinlemesi doğru bir davranıştır.		

4. Olayın okulda fotoğrafın yayılması suretiyle öğrenilmiş olması, olayın bir şekilde ortaya çıkmasına vesile olduğu için önemsenmemelidir.		
5. Çocuğun yaşadığı tek mağduriyet uygunsuz fotoğrafının yayılmasıdır.		

3. Vaka Cevapları: D, D, Y, Y, Y

Bölüm 3. Çocuk İstismarının Tespit ve Önlenmesinde Öğretmen Yeterliliklerini Geliştirme Aracı Olarak Öyküleme Tekniği

Bilindiği üzere öykü, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türüdür. Genellikle insanı merkez alan edebi metinlerdir. Öykülerin yapı unsurları;

Kişiler

Olay Örgüsü

Mekân

Zaman

Anlatıcı ve Bakış Açısıdır.

Öykülerde yer alan olaylar, merkezde yer alan kişiler etrafında gelişmektedir. Kişileri ve olaylar içinde kazandıkları özellikleri gözlemlemek önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında aktarılan olaylar 2015-2020 yılları arasında Çocuk Şube Müdürlüğü'ne intikal eden vakalar arasından derlenmiştir. Bu çerçevede psikolojik, fiziksel ve cinsel istismara örnek teşkil edecek 5 olay seçilerek yeterlilik geliştirme aracı olarak öyküleme tekniği ile kurgulanmıştır. Olaylar gündelik hayatta yaşanmış gerçek olaylardan aktarılmıştır. Olaylar yine gerçek kişiler etrafında gelişmiş ancak gerçek isimler kullanılmamıştır. Mekân olayın geliştiği çevredir. Genellikle kişilerin psikolojik özelliklerini ortaya çıkarmanın bir aracıdır. Öykülerde; okul, ev, park, hastane vb. yerler mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Olayların yaşandığı an, saat, gün, mevsim veya yıl gibi ifadeler metnin zaman çevresini oluşturmuştur. Olay veya durumları aktaran, anlatan kurmaca kişilik, 'anlatıcı' olarak adlandırılmıştır. Anlatıcının, aktardığı olayla ilgili ayrıntılara hâkimiyeti ve ayrıntıları aktarma biçimi 'bakış açısı' olarak ifade edilmektedir. Öykülerde, Kahraman Anlatıcı Bakış Açısı ve Hâkim Bakış Açısı kullanılmıştır.

Olaylar edebi bir anlatım ile aktarılarak kişilerin psikolojilerinin ve iç dünyalarının daha iyi anlaşılması amaçlanmış, ailenin ve öğretmenlerin çocuğa yaklaşımı ve olayların koluğa intikal süreci, olayın intikalinin öneminin daha iyi anlaşılması konusunda farkındalık kazandırılması hedeflenmiştir.

ÖYKÜ-1 (Fiziksel, Psikolojik ve Cinsel İstismar)

Sevgi ruha iyi gelmeli. Aşk insanın canını yakıp korkutmamalı. Bir nine varmış, yaz kış kat kat giyinir hâlâ üşür, yorganla gezermiş. Annem anlatıyordu. O da bir kitapta okumuş. İlk kocası ölmüş. Karısı ölen, çocukları olan başka biriyle evlendirmişler. Çocuklar evlenip gitmiş, adam ölmüş, nine yine tek kalmış. Hep üşürmüş. Ölüm onu da alıp gidene kadar kat kat giyinmiş. Yorgan, kilim ne varsa üstüne örtermiş. Ölünce kıyafetlerini çıkardıklarında kalbinin üstünden bir fotoğraf düşmüş. İlk eşinin fotoğrafını saklıyormuş orada kat kat gizleyerek. Hikâyenin sonunda "Beden üşüse çaresi vardı işte, eyvah ki ruh üşüyorsa..." Aşk da sevgi de buydu belki. Koryup, kollayan, her şeyden sakınan...

Okulda bir çocuk vardı. Sürekli sorun çıkarırdı. Bir gün yanıma geldi:

- "Seninle tanışmak istiyorum" dedi.

- "Tamam abi" dedim, korkmuştum.

Bağırды abi dedim diye, küfretti, eve bırakmak istedi, kabul etmedim. Akşam instagramdan yazmış:

- “15-20 gündür seni takip ediyorum, seni seviyorum. Benimle çıkar mısın?”

Ben onun beni sevdiği gibi onu sevmedim. Konuşmak da istemedim. Korktum sadece. Yalan söyledim:

-“Sevdiğim var, kabul edemem.”

Bundan sonra her gün huzursuz olarak okula gittim. Sürekli gözleri üzerimde, her yerdeydi sanki. Her fırsatta yanıma gelip “ben bitti demeden bitmez, benimle çıkacaksın” diye baskı yapıyordu. Çıkacaksın ne? Gönül birlikteliğinin en bayağı ifadesi. Sürekli emir kipi kullanması, beni ait olacak bir varlık olarak görmesi ne kadar da değersizleştirmekteydi isteğini. Korkuyordum sadece. Aileme neden anlatmadım? Utandım mı? Yanlış mı yorumlardı? “Sen kuyruk sallamışsın?” daha önce mahallede duymuştu bu lafı. Onlar da der miydi bana? Beni okulu göndermezlerse?

Hep reddettim. Artık daha da çıldırmıştı. Koridorda karşılaştık:

-“Beni bir daha reddedersen seni camdan aşağı atarım.”

Diyerek küfürler savuruyordu etrafa. Korkudan, şaşkınlıktan, utançtan donmuştum, bir şey söyleyemedim. Lütfen benden uzak dursun artık. Bu sevgi değil reddedilmeyi kendine yediremiyor. Hırs. Öğretmenimiz geldi:

- “Bir kız ile böyle konuşulur mu?” diye ona bağırды.

Hiçbir insan birbiriyle böyle konuşmamalıydı. Hele ki sevdiğini söylediği insanla böyle konuşulur mu? Öğretmenimiz biliyordu. Kafa attı öğretmenimize. Herkes birbirine karıştı. Ben ne yapacağımı şaşırılmışım. Böyle bir tepki beklemiyordum. Diğer öğretmenler, arkadaşlar bizim yanımızdaydı. Ben çok utanıyordum. Dışardan kim bilir ne kadar çaresiz ve ezik görünüyordum. Neden bunu kendime yapıyordum bilmiyorum ama korktum ve neden bana bağırдыğını öğretmenlerimize anlatmadım.

Ben böyle davranışları hak edecek bir insan değilim ne yapacağımı bilmiyorum. İstemiyorum. Beni takip ediyor. Yanıma geldi okul çıkışı. Sarıldı. Allah'ım bıraksın beni.

-“Evet demezsen seni bırakmayacağım.”

Neden bu kadar korkusuz, hırslı, sinirli, kendini ne sanıyor?

-“Evet” dedim cılız bir sesle. Kurtulmak istedim kendimden uzaklaşarak. Bıraktı, uzaklaştım.

Okulda sürekli takip ediyor. O geldikçe, onu gördükçe ben kaçıyorum. Yaklaştığı her an sarılmak, öpmek istiyordu. Müsaade etmiyordum. Cesaretim mi geliyordu artık. Sevmediğin birinin dokunmasına tahammül edemiyor insan.

Bir sabah evden okula giderken okulun yakınlarında yanıma geldi.

-“Bana neden uzak duruyorsun? Seni deşerim, ayağını denk al.”

İşte tam da bu yüzden uzak duruyorum senden. Nasıl bir insansın sen? Yeter artık bu nasıl konuşma? Bitsin artık bu baskı:

-“Anneme söyleyeceğim sen çok oldun.”

Sadece bunu diyebildim. Anneme ve bana küfürler ederek cebinden altın sarısı bir bıçak çıkardı. Boğazıma dayadı, tehditlerine devam etti:

- “Beni katil etme.”

Ağlıyordum. Güldü, bıçağı çekti “ağlama” dedi ve uzaklaştı. Bağıra çağıra ağlamak istedim ama yapamadım. Yoluma devam ettim yine içime ağladım. Ben nasıl kurtulacağım bu insandan?

Birkaç saat sonra yanıma geldi. Konuşmak istemedim. Nasıl konuşulur onunla bilmiyordum. Küfürler ederek boğazımı sıktı. Sevgi, aşk böyle can mı yakar?

-“ Benden ayrılamazsın, bana bir şey olmaz, sana olur.” Diyordu.

Ben ne zaman senin olmuşum?

Arkadaşlarım elinden aldılar beni. Onlar da uğraşmak istemiyorlardı. Kimse başı belaya girsin istemiyor. Küçük düşünüyorum sürekli. Korkuyorum. Ben neden kendime bunu yapıyorum? Cesaret de tecrübe gibi zamanla ediniliyor galiba. Ya da benim için böyle oldu.

Bir gün teneffüste herkesi sınıftan çıkardı. Onunla tek başıyordum. Sarıldı ve öptü. Sonra da gitti. Yeter artık. Bitsin artık. Akşam aileme her şeyi anlattım. Çok rahatladım. Boğuluyormuşum resmen. Korktuğum şeyler ol-

madı. Babam polise götürdü beni şikâyetçi olacağız. Ailem; benim sığınağım, en zor zamanlarımın can simidi.

Öykü-1 Sorular

1. Çocuğun yaşadığı psikolojik istismardan bahsediniz ve örnekler veriniz.
2. Çocuk ne zaman, nerede fiziksel istismar yaşamıştır?
3. Okulda yaşanan bu istismar konusunda öğretmenler nasıl hareket etmeliydi?
4. Akran zorbalığını yaşayan çocuğa ve bu zorbalığı yapan çocuğa öğretmen müdahalesi ne olmalıydı?
5. Çocuk yaşadığı istismarı ailesine anlatmasaydı okulda bu konunun fark edilmesi adına ne tür çalışmalar yapılmalıydı?

Öneriler:

Aile ve öğretmenler çocuklardaki değişiklikleri fark edecek şekilde gözlem yapmalıdır. Okulda arkadaşlarına zorbalık yapan çocuklar varsa ve bu durum süreklilik gösteriyorsa o çocukla ilgili özel çalışmalar yapılmalıdır. Arkadaşlarının ne tarz rahatsızlıklar duyduğu öğrenilmeli, ileri boyutlara varabilecek durumlar için önceden tedbirler alınmalıdır.

ÖYKÜ-2 (Fiziksel ve Psikolojik İstismar)

On dört yaşındayım. Dediklerine göre sonbaharda doğmuşum. Sarı yaprakların yerlere dökülüp ezildiği aylar. Evi bildiği ağaçtan ayrılan zavallı yapraklar. Şefkatli dallarda ömür sürmek ne güzel olurdu. Sahi sevgi ve şefkat neydi?

Çok soğuk bir gün. Ev de sıcak değil. Neden buradayım? Yaşamak için galiba, iyi yaşamak istediğim için. Babam kâğıt toplar. Başka bir iş yapmaz. Kalabalığız biz. Annem babamdan korkar. Korkulacak adam babam, gözleri, en çok da elleri. Elleri acımasız, yüreği merhametsiz olduğundan sanırım. Bana gülmez gözleri. Okula gitmem ben. Gitmek istemediğimden değil o göndermediğinden. Bana karşı neden bu kadar acımasız babam. Yaşamın bütün hıncını, sahip olamadığı her şeyin acısını benden çıkarıyor gibi. Öyle öldüresiye öyle hıncılı vuruyor. Eli acıyınca kablo, onu bulamayınca kemerle dövüyor. Dayanamadım. Yaşamamın amacı neydi? Babamın eve getirdiği kâğıtları ayırmak ve sinirlendiğinde dayak yemek. Beni sevmiyor ki bu kadar dövüyor. Ben gezemem, alamam, göremem, gülemem peki neden?

Çocuk nedir? Büyüklerin olmasını istediği kişi mi umarım değildir.

Birkaç gün önce balkondan atlardım. Yine canım çok yandı. Nefes alıyorum o zaman. Elim kırılmış, alçıda şimdi. Babam kâğıt getirdi. Elim acıyor ayırtıramıyorum. Babam öyle vurdu ki elim koptu sandım. Alçıyı çıkarmak istedi. İşine yaramıyorum. İstemiyor beni, niye varım ki ben? Kâğıt daha önemli nasılsa. Babamla yaşamak istemiyorum.

Elimin tedavisi için hastaneye gittiğimizde tedavi sonrası polise gidip ifade vermemiz gerektiği söylenmişti. O sebeple bugün polise geldik ve ben babamın bana yaptıkların anlattım. Yurda yerleştirilmek istiyorum dedim. Yerleştirildim de. Dayak yemeden uyumak ne güzel şeymiş.

Kuralları var buranın da her yerde olması gerektiği gibi. Uyumla yaşamak için birbirimize saygı duyuyoruz. Kan bağıımız olmayan, ilk defa gördüğümüz kişilerle aynı evde yaşıyor olmak çok değişik. Aynı zamanda zor bir durum. Kimse evinden ayrılmak istemez. Uyumsuz olanlar bizi de görevlileri de çok rahatsız ediyor. Ben dayaktan kaçarak buraya geldim ve okula devam edip geleceğimi planlamak istiyorum. Bunu kimsenin bozmasına müsaade edemem.

Bir gün annem geldi. Doğum yapmış yine. Bu dünyada çocuk doğurmak için yaşıyor gibi. Oysa ne kalabalığız. Yeni kardeşimin, annemin bana ihtiyacı varmış. Kötü davranmayacaklar bana öyle söylüyor annem. Ne merhametli sesi. Özlemiştir, on gün oldu çünkü. Anneler çocuklarını özler çünkü.

Ben istedim annemle gitmeyi. Birkaç gün sonra çıkarmadılar evden. Göndermediler okula. Çünkü kâğıt toplamak lazımdı. Çok kâğıt, kâğıt, kâğıt... Çöplerin içinden, yollardan... Koku almıyorsun bir süre sonra, alışıyorsun. Çok yürüyorsun. Hiç bitmeyecek gibi geliyor, akşam eve dönene kadar. Eve döndüğümde de babamla

geçen o zamanlar.

Okula gidebildiğim günlerin birinde öğretmenime ailem ile ilgili yaşadıklarımı anlattım. Rapor tutmuş ve polise haber vermiş. Şimdi çocuk polisine ifade vereceğim. Abim vardı bir de benim. Hiç konuşmadığım onu da anlatacağım.

Öykü-2 Sorular

1. Okula gitmek isteyen ama ailesinin okula göndermediği çocukla ilgili okul ve öğretmenler ne tür çalışmalar yapmaktadır?
2. Çocuk ailesi ile neden kalmak istememektedir?
3. Ailenin çocuğa karşı yaklaşımı nasıldır?
4. Çocuk kendini nasıl hissetmektedir ve olaylar karşısında nasıl tepkiler vermektedir?
5. Kolluk kuvvetine olayın yansımaları nasıl olmuştur ve sonrasında gelişen olaylar nelerdir?

Öneriler:

Bu öyküde çocuk ailesi tarafından değersiz hissettirilmekte, aile bütçesine katkıda bulunması gereken biri gibi görülmektedir. Bu tür durumlarda okul yetkililerinin çocuğun devamsızlığı ve bu devamsızlığın arkasında yatan nedenleri iyi araştırması, kılık-kıyafet ve öz bakım konularının iyi gözlemlenmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuğun rehber öğretmenler tarafından dinlenip yetkili kurumlarla durumunu belirtir gözlem raporu düzenlenmesinin ve akibetinin araştırılmasının çocuğun geleceğini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

ÖYKÜ-3 (Cinsel ve Psikolojik İstismar)

Bazı insanlar belki de acılarını yaşamak, kederlenmek, zamanını doldurup geldiği yere gitmek için dünyaya gelmiştir. Bir oğlu olmuştu. Çok sevindi. Anne olmak dünyada sahip olunabilecek en mükemmel şeye sahip olmaktı. En büyük mutluluk kaynağı. Anne yüreğinde hep korku, hep düşünce olur. Yavrusuna zarar gelme korkusu. Anne olan her canlı hisseder bunu. İşin özü ana olmak zor sanat.

Oğlu zihinsel olarak normal insanlardan biraz gerideydi. Yüzde olarak normal insanlardan şu kadar geride. Yaşından geride, yaşlılarından daha çocuk. Okula gidiyordu. Hayatla kaynaşması gerekiyordu. Peki ya anneye bir şey olursa oğluna ne olacaktı? Annenin en büyük korkusu buydu işte.

Okul çıkışı eve geldi can oğlu. Bir şey anlatmaya çalışıyordu. Bir isim söyledi. "sapıklık" yaptı dedi. Okuldan arkadaşı. Ne demek istedi? Herhalde ayıp bir şaka yapmıştı. Neden daha dikkatli dinlemedi? İşi mi vardı? Oğlundan daha önemli ne işi olabilirdi? Neden sorular sormadı? Duymak istemedi mi? Ayıp mıydı? Susturdu mu? Gitti yanından.

Hayatında anlam veremediğin şeyler olsa bile ağrına gider insanın. Zor gelir. Canı yanar, konuşmak, anlatmak, rahatlamak ister. Onun da ağrına gitti demek, anlatmak istedi, yardım istiyordu. Anneden isteyecekti tabi yardımı, tabi ona anlatacaktı. Anne yanındaydı onun.

Akşamüzeri geldi yine yavrusu, korkmuştu, huzursuzdu belli. Anlattı.

Okuldan erkek arkadaşymış, montunu almış. Montu geri vermek için şart koşmuş. Şart kötü, olmaz. Neden istedin ki oğlum? Bırak onda kalsın. Döverim seni demiş. Kokmuş. Benimle geleceksin demiş. Gitme onunla gitme oğlum. Anne ağlıyor. Yalvarıyor anne, gitmemiş ol. Birlikte okuldan çıkıp yürüyorlar. O yol yok olsun. Lütfen gitme onunla, korkma, kaç oradan, yardım iste, bağır. Kömürlüğe girmişler. Anne yandı orada. Beş ya da on dakika. Bütün hayatı kül oldu. Beş dakika hayatı karartabilir. Zamanı geriye alabilse keşke.

Şimdi yeni bir başlangıç olmak zorunda. Oğlu için yaşayacak ve daha çok çabalayacak, daha çok korkacak. Korkma yavrum annen yanında.

Öykü-3 Sorular

1. Kaynaştırma sınıflarında eğitim alan çocukların kendilerini ve yaşadıkları sıkıntıları daha iyi ifade edebilmeleri için okullarda ne tarz çalışmalar yapılmaktadır?

2. İstismara uğrayan çocuk kendini nasıl ifade etmeye çalışmıştır?
3. Çocuklara kendisine zarar gelecek muamelelerle ilgili konular ve mahremiyet eğitimi ne derece ve nasıl anlatılmaktadır?
4. Annenin çocuğa yaklaşımı nasıl olmalıydı?

Öneriler:

Özellikle kaynaştırma gruplarındaki çocukların ayrı ve özenli bir takibi gerekmektedir. Dezavantajı bulunan çocukların kendini savunma ve ifade etme konusunda yetersiz kalabilecekleri göz önünde bulundurularak daha özenli bir şekilde gözlemlenmesi, ayrıca aile ile irtibat halinde olup anormal bir durum olduğunda detaylı bir şekilde çalışma yapılması gerekmektedir.

ÖYKÜ-4 (Cinsel, Fiziksel ve Psikolojik İstismar)

O gün koktuğum kadar daha önce hiç korkmamıştım. Bu korkuyu yaşayabileceğimi tahmin edebilirdim belki ama çok önem vermedim demek ki. İlgi görmek hoşuma mı gitti acaba? Gerçi bu nasıl bir ilgiydi? Beğeniyordu herhalde. Kimin hoşuna gitmez ki hoşla gidiyor olmak değil mi?

Sınıf arkadaşım yanıma oturdu.

-“Seni rüyamda gördüm acayip şekilde.”

-“Acayip derken.”

Diye sordum. Bana yaklaşıyor, kolunu uzattı, sarılacak gibi, öpmek için yaklaşıyor. İtekleyip uzaklaştım. Bunu unutmak istiyorum. Hiç yaşanmamış olsun. Kendini böyle mi ifade ediyor. İlginç.

Bir kış günü. Soğuk. Hayatımın en korkunç gününün yaşanacağı gündeyiz. Bilmiyordum. Okulda yangın tatbikatı yapıldı. Şimdi koridorlar çok kalabalık. Lavaboya gitmem gerekiyor, derse gireceğiz. Erkekler tuvaletinin önünden geçerken biri beni çekiştirdi. Baktığımda oydu. Anlam veremedim. Ne yapıyor? Şok oldum. İlk şoku atlattığımda karşı koymaya başladım. İtmeye çalıştım. Başka birinden yardım istedi. Erkek arkadaşlarından biri ordaydı. Beni itti, erkekler lavabosundaydım. Korku filmi içindeyim şimdi.

Beni sıkıyor, sarılıp öpmeye çalışıyor. Kollarıma, sırtıma, istemediğim her yerime dokunuyor. Utanıyorum. Kimse yok mu? Korktu sanırım birileri gelecek diye. Bir anlık boşluğu ile çıktım oradan. Koştum, utandım, korktum, üzüldüm, ağladım. Arkadaşlarım gördüler. Ne olduğunu sorduklarında anlattım. Yanıma kız arkadaşlarımdan biri geldi. Benim korku filmimi izlemiş. Neden yardım etmedin? Aynı korkuları o da yaşamış. Çünkü ona da bu zorbalığı ve tacizi yapmışlar. Beni en iyi anlayan o, ama bana yardım etmedi. Neden cesaret edemedi? Bunu söyleyebilmiş olması da iyi bir şeydi. Artık kendilerini yalnız hissetmiyorlardı.

Konu arkadaşlar arasında yayıldı. Öğretmenler de duymuş. Bizi yanına çağırdı öğretmenimiz ve dinledi. Olayın duyulmasından sonra onun erkek arkadaşlarından biri yanıma geldi:

-“Bu çocuğa bir şey olur da okuldan atılırsa ben size yapacağımı biliyorum.”

Bu nasıl bir cüret. Arkadaşının yaptığını destekliyor ve beni tehdit ediyor. Keşke iyiler de kötüler kadar cesur davranabilse. Kendilerinde bu hakkı nereden buluyorlar. İstedikleri gibi davranabileceklerini ama her hangi bir karşılık görmemeleri gerektiğini düşünüyorlar.

Öğretmenler ailelerimizi çağırdı ve durumu anlattılar. Rahatladım biraz. Polise haber verildi. Psikolojim bozuldu demiştim işlemler sırasında. Daha sonra yolda yürürken, parkta otururken, ya yanıma biri yaklaşırsa ve etrafta kimse olmazsa, ya konuşmaya çalışırsa ya dokunursa... Bu “ya” ile başlayan korkulu soruları, o yaşadığım korkuyu, istemediğim bir davranışa maruz kalmanın çaresizliğini atlatacaktım zamanla ve insanlara güven duyacaktım.

Öykü-4 Sorular

1. Çocuğun yaşadığı istismar nasıl gerçekleşmiştir?
2. Okulda çocukların daha önce yaşadığı sıkıntılar nelerdir, neden öğretmenlere yansıtılmamıştır?

3. Öğretmenler çocukları gözlemlerken nelere dikkat etmeli ve öğretmenlerin çocuklara yaklaşımı nasıl olmalıdır?
4. Çocuğun yaşadığı istismar sırasında hissettikleri nelerdir?
5. Olayı gören arkadaşı neden yardım etmemiştir?
6. Diğer çocuklar istismara maruz kalan çocuğu hangi konuda tehdit etmekte ve neden kötü muamelede bulunan arkadaşlarını savunmaktadır? Böyle bir durumda öğretmen yaklaşımı nasıl olmalıdır?
7. Öğretmenler çocuğun yaşadığı sıkıntıları aşması için ne tarz çalışmalar yapmaktadır?
8. Konunun duyulması ve kolluğa yansımaları nasıl olmuştur?

Öneriler:

Okulda çocuklar arasında korku, aşağılanma ve tehdit unsuru oluşturabilecek konular iyi irdelenmeli, arkadaş guruplarında çatışmalar, baskın roller iyi takip edilmelidir. Konunun en yakın öğretmence duyarlı bir şekilde takip edilmesi büyük önem taşımaktadır. Ek olarak bu tarz grupların konuları kendi aralarında çözmeye çalışmalarının başka tür istenmeyen sonuçların doğmasına neden olacağı düşünülerek önleyici tedbirler alınmalıdır.

ÖYKÜ-5 (Psikolojik İstismar)

Gözlerimi açtığımda neden kendimi bu kadar güçsüz hissettiğimi düşündüm. Gözlerim ışıktan yanıyordu. Kaç saattir uyuyorum acaba? Çok halsizdim ama yaşıyordum.

Yakında on sekiz yaşına gireceğim. Büyüyorum. Büyüdükçe benden beklenenler daha da artıyor. “Bir baltaya sap olmam için” daha çok çabalamam lazım. Benim hissettiğim bu baskıyı arkadaşlarım da benim kadar ağır hissediyorlar mı acaba? Elbette gelecek ve sınav kaygısı herkeste var. Ben ne olacağım, ne yapacağım? Erkekler üzerinde daha mı çok. Sonuçta toplumumuzda bir erkeğin ev geçindirmesi bekleniyor.

Otobüste giderken iki kadın çocukları ile ilgili konuşuyordu. Biri diğerine; “ben çocuğumun toplumda saygın bir meslek sahibi olmasını isterim, insanlar mesleği ne diye sorduklarında hâkim, savcı, doktor demek mi daha gururlandırır yoksa sıradan bir meslek söylemek mi?” demişti. Tabi toplumun ne dediği, çocuğun ne hissettiğinden, ne yapabileceğinden, nasıl bir insan olduğundan daha önemli. İyi bir insan olmasa bile matematiği iyi olsun. Öyle mi? Ya da hem matematiği iyi olsun, hem dili, hem diğer dersleri hem de iyi bir insan olsun. Başka ne isterdiniz sevgili aile ve sevgili toplum? Ya siz nasılsınız? İyisinizdir umarım. Çocuğun doğduğu ve yetiştiği yer olan sizler. Sıradan meslekler neler peki? Toplumda istenilen statüsü olmayan ama yapan insanların o mesleği yapmak zorunda olduğu, sevdiği, evini geçindirdiği ve topluma faydası olan meslekler. Öğretmenlerimizden biri; “toplumda meslek olarak kabul görmüş, maddi ya da manevi yönden sizin yapmak istediğiniz her meslek iyidir ve faydalıdır, yeter ki siz onu sevin ve en iyi şekilde yapın. Ne yaparsanız yapın en iyisini yapın.” demişti.

Beklentiler insanı yoruyor. Belki de beklentilere göre şekillenmeye çalışmak. Yeteneğim ne? Belki çok güzel resim çiziyorum ama benden beklenen doktor olmam. Doktor ol, resim de çizersin bir ara. Resim karın mı doyuracak? Bizim oğlan da ressam mı diyeceğiz.

Gelecek kaygısı beni çok yıpratıyordu. Ne yapabiliyorum? Ne yapmak istiyorum? Ne kadar çalışıyorum? Neden bu kadar düşük sınav sonuçlarım? Yeterince çalışmıyorum ya da yapamıyorum muyum? Eksikliğimi bulamıyorum. Sevmiyorum bu dersleri yapmak istemiyorum belki de.

Ailem ne mi diyor? Anlatamıyorum onlara. Anlayacaklarını düşünmüyorum. Çalışmadığımı söylüyorlar. Babam bazen yüzüme bakmıyor sınav sonucum kötü gelince. Ben de babamın bana gururla bakmasını, sarılmasını, konuşmasını istiyorum. Sınıfın en çalışkan çocuğunun babası ne kadar gururludur. Sofrada hep gülerken muhabbet ediyorlardır. Ben bir an önce yiyip kalkmak istiyorum. Annem de çalışkan, sorunsuz bir çocuk isterdi tabi ki. Ben de onları mutlu etmek istiyorum ama nasıl yapacağımı bilmiyorum. Yeteneklerim yapabildiklerimle sınırlıdır belki.

Ben ne yapacağım? Annem ve babam benim ne düşündüğümü düşünüyorlar mı acaba? Sadece “bu notların

hali ne? Çalışmıyorsun tabii.” diyorlar. Geleceğimi, derslerimi çok takıyorum aslında. Ama onlara göre umursamazım. Belki de benimle ilgili böyle düşündükleri için daha çok bırakıyorum kendimi.

Çok bunaldım. Babam tansiyon hastası. İlaçları çekmecededir. Belki beni görsünler, dikkatlerini çekeyim, sorunlar sen ne düşünüyorsun diye, konuşsunlar, belki de beni kaybetmekten korksunlar istedim. Benim de ailem tarafından sevildiğimi duymaya ihtiyacım vardı. Babamın ilaçlarından içtim ve yatağıma uzandım. Bir süre sonra çok uykum geldi. Uyumayı çok istiyorum. Annemler komşuda.

Gözümü araladığımda annem beni uyandırmaya çalışıyordu.

-“Biraz daha uyuyayım anne, bırak beni.”

Böyle düşündüm mü acaba? Sarsıyor beni. Çılgılığını duydum en son. Uyumuşum.

Şimdi uyandım, hastanedeyim. Büyük saçmaladım galiba. Çözüm bu muydu? Utanıyorum da. Ne istiyorum gelecekle ilgili önce onu netleştireceğim. Ne istediğimi açık açık aileme söylemem lazım. Yapabileceklerimin sınırını kendime de göstermem gerekiyor. Yeterince ve doğru şekilde çalışmadan kaygı duymak beni çok yıpratıyor. Annemleri de bu şekilde üzme hakkım yoktu. Nasıl sonuçlanacağını düşünmedim bile. Pişmanlık duyuyorum.

Annem ve babam beni görünce çok mutlu oldular. Babam bile mutlu ama ben çok pişmanım bunu yapmamalıydım. Doktor tedavi sonrası polise ifade vermemiz gerektiğini söyledi. Buradan çıktıktan sonra yaptığım yanlışlardan ders alıp yeni bir başlangıç yapmam lazım. İsteklerimi gerçekleştirmek için pes etmeden, her düşüşümde yeniden kalkarak çabalayamam ve çalışmam gerekiyordu anladım.

Öykü-5 Sorular

1. Çocuktan beklenenler ve çocuğun yapmak istedikleri nelerdir?
2. Dış dünyada konuşulanlar çocuğun gelecek kaygısını ve iç dünyasını nasıl etkilemektedir?
3. Çocuk kendisini nasıl ifade etmektedir, aile ve okulun çocuğa yaklaşımı nasıldır?
4. Çocuk pişmanlık duymuş mudur, neden?
5. Çocuğun hayatında ve iç dünyasında ters giden bir şeylerin olduğu okulda nasıl anlaşılır?
6. Çocuğun gelecek kaygısı ile ilgili problemlerin giderilmesi için öğretmenler nasıl çalışmalar yapmaktadır?

Öneriler:

Bu süreçte çocuğa değersizlik hissi yaşattırılmamalıdır. Bu tarz sorunlar yaşayan çocukların aileleriyle daha güçlü bir iletişim kurulmalı, gerektiğinde rehberlik desteği sağlanmalıdır. Okul yönetimlerinin bu konularda eğitim seminerlerine dair planlamalar yapmaları öncü rol ve sorumlulukları açısından önem taşımaktadır. Gerekli görülen hallerde üniversitelerin eğitim altyapısından da yararlanılabilmelidir.

Kaynaklar ve İleri Okumalar

Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği “Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler için Eğitim Kılavuzu” ISBN: 978 - 975-7090- 23-6.

Dünya Sağlık Örgütü, European Report on Preventing Child Maltreatment. Kopenhag: 2013.

UNICEF, Kolaylaştırıcılar için Vaka Temelli Eğitim Kitabı, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı, Ankara: 2013.

UNICEF, Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı, Ankara: 2013.

UNICEF, Hukukçular için Eğitim Kitabı, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı, Ankara: 2013
Nilüfer KOÇTÜRK “Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemede Okul Çalışanlarının Sorumlulukları” DOI: 10.21666/muefd.336170

Sungur, M.Z. (1999). İkincil Travma ve Sosyal Destek, Klinik Psikiyatri, 2, 105-108.

Livny, K.A., & Katz, C. (2016). Schools, Families, and the Prevention of Child Maltreatment: Lessons That Can Be Learned from a Literature Review, Trauma, Violence, & Abuse, DOI:10.1177/1524838016650186.

Crosson-Tower, C. (2003). The Role of Educators in Preventing and Responding to Child Abuse and Neglect, Fairfax, VA: Caliber Associates.

<https://prochild.erciyes.edu.tr/>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

